LAUSUNTO

Helsinki, 26.1.2021

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Viite: **VNS 6/2020 vp**

Asia: **Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma**

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 234 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 75 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

Pääekonomisti Jussi Ahokas, jussi.ahokas@soste.fi, puhelin 050 308 6870

Erityisasiantuntija Aleksi Kalenius, aleksi.kalenius @soste.fi, puhelin 040 574 1618

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa Euroopan Unionin yhteistä finanssipoliittista vastausta koronakriisin synnyttämiin taloudellisiin vaikutuksiin.
- Elpymisrahastosta tehtävät ja kansallisella Suomen kestävän kasvun ohjelmalla suunnatut elvytyspanostukset ovat tärkeässä roolissa koronakriisin aiheuttamasta syvästä taantumasta nousemisessa myös Suomessa.
- Kestävän kasvun ohjelman mukaisten hankkeiden tulee olla nopeasti toteutettavissa, määräaikaisia, elvyttäviä, kestäviä rakenteita luovia sekä vaikuttavia.
- Ohjelman toteutuksen sirpaloitumista tulisi pyrkiä ehkäisemään rakentamalla laajempia ja sisältöteemoja yhdistäviä hankekokonaisuuksia.
- SOSTE esittää ohjelmaan osaamista ja tuottavuutta vahvistavia hyvinvointitaloudellisia investointeja sosiaali- ja terveyssektorin ammattilaisten koulutukseen, sosiaali- ja terveyspalveluiden infrastruktuuriin sekä terapiatakuun toimeenpanoon.
- Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää vihreä siirtymää voidaan edistää julkisten rakennusten energiainvestoinnein, julkiseen liikenteeseen panostamalla sekä kotitalouksien investointeja tukemalla.

SOSTE

LAUSUNTO

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Hallituksen selonteko Suomen kestävän kasvun ohjelmasta esittää painopisteitä Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälinekokonaisuuden resurssien käytölle. SOSTE kannattaa Euroopan Unionin yhteistä finanssipoliittista vastausta koronakriisin taloudellisiin vaikutuksiin vastaamiseksi. Elpymisrahastosta tehtävät ja kansallisella Suomen kestävän kasvun ohjelmalla suunnatut elvytyspanostukset ovat tärkeässä roolissa koronakriisin aiheuttamasta syvästä taantumasta nousemisessa myös Suomessa.

SOSTE pitää tärkeänä, että kestävän kasvun ohjelmalla toteutettavat hankkeet vastaavat seuraaviin vaatimuksiin: 1) ne saadaan nopeasti käyntiin, 2) ne ovat määräaikaisia 3) ne ovat vahvasti elvyttäviä esimerkiksi suoran työllistävän vaikutuksen kautta 4) ne muuttavat onnistuneesti suomalaisen yhteiskunnan rakenteita sellaisiksi, että ne jatkossa mahdollistavat sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan 5) ne ovat vaikuttavia. Selkeä tavoitteenasettelu, toteuttamiskelpoiset ja nopeasti käyntiin saatavat hankkeet sekä toiminnan tutkimuksellinen arviointi muodostavat käytännön rungon, jolla kansallisen ohjelman vaikuttavuus taataan.

SOSTE on jo aiemmin tehnyt oman esityksensä kokonaisuuden resurssien käytöstä (hieman alle 3 miljardia euroa, LIITE 1). SOSTEn ehdotuksen sisällölliset painopisteet ovat pitkälti samoja kuin ne, joita hallitus omassa selonteossaan esittää. Hallituksesta poiketen SOSTE korostaa, että elpymisvälineen resurssien käytön osalta olisi syytä pyrkiä selvemmin rahoittamaan toimia, jotka vastaavat samanaikaisesti useisiin asetettuihin painopisteisiin. Tämä vähentäisi panostusten sirpaloitumista hyvin pieniin kohteisiin.

Selonteon painopiste 6 sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuudesta ja kustannustehokkuudesta on SOSTEn käsityksen mukaan hyvin keskeinen osa elpymispakettia ja siihen perustuva resurssien käyttö voi tukea merkittävällä tavalla mm. sote-uudistuksen onnistumista. Oikealla keinojen valinnalla olisi mahdollista tukea laajasti myös osaamisen kehittämistä (painopiste 1), digitaalista infrastruktuuria (painopiste 4) sekä työmarkkinoiden kehittämistä (painopiste 5). Seuraavassa esitämme eräitä esimerkkejä esittämistämme monitavoitteisista elpymistoimista.

Hyvinvointitaloudelliset investoinnit kasvuun

Soteuudistuksen rinnalla tuottavuuden kasvua palvelevina toimina olemme esittäneet sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen laajentamista niin lääkäri-, sairaanhoitaja- kuin sosiaalialan koulutuksen osalta. Näissä ammateissa on ollut kroonista työntekijäpulaa, mikä on heijastunut sekä palvelujen tasoon että niiden kustannuksiin. Myös terapiatakuun toteutumisen mahdollistaminen edellyttää myös psykoterapeuttikoulutuksen laajentamista. Välillisesti koulutuslaajennukset palvelisivat myös työllisyysasteen nostoa lyhentäessään siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle.

SOSTE

- Terveydenhuollon henkilöstöpulaan puuttumiseksi yliopistollisen lääkärikoulutuksen määräaikainen 2000 lääkärin (200 miljoonaa euroa) ja ammattikorkeakoulujen sairaanhoitajakoulutuksen 10 000 sairaanhoitajan (280 miljoonaa euroa) määräaikainen koulutuslaajennus parantaisi terveydenhuollon henkilöstön saatavuutta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä sekä nostaisi väestön koulutustasoa.
- Sosiaalityöntekijäpula vaikuttaa mm. lastensuojelun henkilöstön saatavuuteen erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa. Pulaan puututtaisiin 1000 yliopistollisen sosiaalityöntekijän ja 7000 sosionomin (AMK) määräaikaisella koulutusohjelmalla (220 miljoonaa euroa).

Investoinnit sote-sektorin tuottavuuteen

Toinen keskeinen panostuksen kohde olisivat myös infrastruktuuri- ja digitalisaatiotavoitteita palvelevat sote-sektorin investoinnit tietojärjestelmiin sekä kehittyneeseen terveysteknologiaan. Tietojärjestelmäinvestointeina voidaan pitää myös investointeja digitaalisiin palveluinfrastruktuuriin, joilla voitaisiin tehostaa niin henkilöstöresurssien, tilojen kuin laitteidenkin käyttöä. Soteuudistuksen toimeenpano tarjoaa ajoituksellisesti erinomaisen mahdollisuuden vaikuttavien investointien tekemiseen, koska uudistukseen sisältyvät rakenteelliset muutokset edellyttävät joka tapauksessa toimintatapojen muutoksia.

- Sote-uudistuksen toimeenpanoon tulee liittää tietojärjestelmäinvestointiohjelma, jota tuettaisiin elpymisvälineestä 300 miljoonalla eurolla ja joka kohdistettaisiin kriittisten ongelmakohtien ratkaisemiseen.
- Sairaanhoidon laiteinvestointeihin ja innovatiivisiin ratkaisuihin (esim. etäasiakaskäynnit mahdollistavat sähköautot) ohjattaisiin 150 miljoonan euron investointiohjelma.

Terapiatakuu ja työkyvyn tuki

Sosiaali- ja terveyssektorille suoraan kohdistettavien resurssien osalta SOSTE pitää keskeisenä, että panostukset palvelisivat työmarkkinoiden kehittämistä koskevia tavoitteita. Tällainen panostus olisi mm. terapiatakuun toimeenpano, jonka edellyttämään lisäkoulutukseen viitattiin yllä. Terapiatakuun voidaan odottaa lisäävän työvoiman tarjontaa ja parantavan sekä työllisyysastetta että talouskasvua, vaikka täsmällisten määrällisten vaikutusarvioiden laatiminen on vaikeaa.

- Laajennetaan "Työkyvyn tuki osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusta" -toimenpidekokonaisuus koko maan kattavaksi, siten että jokaiseen sote-keskukseen rakentuu asiakkaiden tarpeisiin vastaava työkyvyn tuen palvelukokonaisuus. Toimenpidekokonaisuuden kohderyhminä ovat TE-toimiston asiakkaina olevat työttömät työnhakijat sekä ilman työtä olevat työikäiset, jotka eivät ole työnhakijoina TE-toimistossa (20 miljoonaa euroa).

- Terapiatakuu vaatii osaamisen tueksi koordinoidun koulutus- ja työohjausjärjestelmän. Koulutusyhteisöjen, järjestöjen ja terveydenhuollon työnantajien tulisi varautua Terapiatakuuseen kouluttamalla terveydenhuollon ammattilaisia lyhyiden psykososiaalisten interventioiden menetelmiin (ns. työskentelyotekoulutuksia) (5 miljoonaa euroa)

Sosiaalisesti ja alueellisesti kestävä vihreä siirtymä

Vastaavasti SOSTE pitää tärkeänä, että vihreään siirtymään suunnattavat resurssit kohdennettaisiin tavalla, joka tukisi vihreän siirtymän sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Tästä syystä rakennusten energiatehokkuuteen kohdistuvat investoinnit tulisi suunnata ensisijaisesti julkisiin rakennuksiin sekä ARA-yhteisöjen sosiaaliseen asuntokantaan. Vastaavasti ympäristöystävällisen liikenteen siirtymän aikaansaamiseksi panostuksia tarvitaan ensisijaisesti julkisen liikenteen ympäristöystävällisyyden parantamiseen. Haja-asutusalueilla pienituloisten tukemiseksi SOSTE on ehdottanut tukiohjelmia, joilla matalakorkoisen lainan tai lainatakauksen avulla mahdollistettaisiin sähköauton hankinta ja kannattava lämmitystaparemontti myös pienituloisille henkilöille.

- Julkisten rakennusten energiatehokkuustoimia rahoitetaan 300 miljoonalla eurolla. Julkisten rakennusten korjaus- ja energiatehostamissuunnitelmien aikaistamisella voidaan maksaa samalla julkisten rakennusten korjausvelkaa.
- Julkisten rakennusten lämmitystaparemontteihin investoidaan 150 miljoonaa euroa.
- Sähköisen liikenteen latausjärjestelmän rakentamiseen panostetaan 200 miljoonaa euroa.
- Luodaan 100 miljoonan euron tukipaketti elvyttämään ja kehittämään joukkoliikennettä, jonka korona-ajan tappioita on vain osittain kompensoitu. Tukea kannattaa kohdistaa erityisesti joukkoliikenteen kestävyyttä edistäviin hankkeisiin, kuten raideliikenne ja sähköbussit, mutta myös reuna-alueiden liikkumistarpeet tulee huomioida.